

A' FELS. TS. ÉS K. KEGYELMES ENGEDE-
LEM MELLETT

A' MINDENES

GYÜLYTEMÉNY'

VII. LEVELE.

*Költ Komáromban, Szent Jakab-Havának
22-dik Napján, 1789-dik Esztend.*

*Báró Trenk Fridrik életének Históriája
folytattatik.*

Harmadszor:

Ha ilyen vólt a' Gibeonitáknak állapot-
jok, a' mint hihető is, könnyű vólt által-
látni, mi vólt az oka, hogy a' Saul' hit-
G fze-

szegése, 's igazfágtalanfága illy közönfégesen büntettetett-meg az ő Fijaiban, főt az egész Izráelben. Saul büntettetett-meg legelőször azok által a' fok nyomorúfágok által, mellyeket húzott magára, 's a' mellyek által végeztetett-el mind élete, mind Királyfága. Az ő Maradéki is méltán büntettettek ezért, mert a' mikor az istentelenül el-nyomattatott Gibeonitáknak jófzágaikat a' magok bírtokokban meg-tartották, akkor egyfzersmind az ő Nagy-Atyjoknak Saulnak igazfágtalanfágában meg-egygyeztek, 's ekképpen a' Gibeonitáknak végső el-pufztulásokat ők is fiették. Ha Saul az ő idejében éltt Gibeonitákat háborgatta 's ölettette azért, hogy az ő Atyjaik meg-tsalták vólt az Izráelt: hát az ő Maradéki közzül nem méltán végeztettek é ki némellyek, mind az ő bünéért, mind pedig azért, hogy a' meg-fosztatott Gibeonitáknak zsákmányaikkal gazdagodtak-meg, a' mellyeket minden törvény és igazság nélkül bírtokokban meg is tartottak. Végezetre meg-büntettetett az egész nép három ezrtendeig tartó éhfég által, mert meg-rontotta ez is a' Gibeonitákkal kötött szövetséget annyiban, hogy az ő üldözőjöknek Saulnak ellene nem állott, főt maga is háborgatta e' meg-útálatott népet annyira, hogy senki nem találatott, a' ki az ő igaz ügyöket fel-fogván, az ő panasz-

fzo-

szokat a' Törvény-szék' eleibe vitte volna. Meg-egygyezett tehát az igazfággal az a' büntetés, mellyel meg-büntettetik az egész nép, 's a' mellyel a' Gibeonitákon esett méltatlanfág helyre hozattatik.

4. De miért halasztja az igaz és Szent ISTEN a' Saul vétkének meg-boszfzúlását a' Dávid idejére? Miért várakozik illy fok esztendőig, hogy meg-büntesse-e' gonofzfágot, a' mellyet illy útálatossá tésznek a' környül-állások? Miért jelenti-ki reménytelen a' maga méltó boszfzonkodását olly időben, a' mikor már a' Gibeoniták meg-szokván a' nyomorgattatást, nem is panaszolkodnak többé keserves forsokról? Nehéz ezekre a' Kérdésekre úgy meg-felelni, hogy a' gondoskodásnak tökéletesen elég tétettség. A' szent Histórikusnak rövid beszéde, mellyel ezt a' történetet elől-adja, nem engedi, hogy tudhassuk mind azokat a' környül-állásokat, a' mellyek szükfégesek vólnának ezeknek a' Kérdéseknek meg-fejtésekre. Külömben, ha azokra tökéletesen meg-felelhetnénk is, kevés hafzna lenne. — Mikor az ISTENnek tselekedeteiről vagyon a' szó, nagy vakmerőség ezt kérdezní: miért tsinálta ő ezeket? mintha tartozna nekünk mindenkor elő-számlálni az okokat, mellyek az ő gondviselését meg-határozták. Sokkal nagyobb böltsefég, 's kegyesség tetfzik abban

meg, ha előre meg-valljuk, hogy a' Világnak igaz Bírása femmi igazfágtalanfágot nem tselekedhetik, és hogy nem a' mi tisztünk az, hogy az ő tselekedeteinek okairól feletőbb gondoskodjunk, mikor nem ítélte azokat szükségeseknek nekünk ki-jelenteni. Elég az, hogy az ISTEN tselekedett valamit, hogy meg-győzöttessünk a' dolognak igazfágaról; mert lehetetlen, hogy ő leg-kisebb igazfágtalanfágot is tselekedhessen. § *Mós. XXXII. 4.*

Ha szabad mindazáltal némelly hozzávetésekkel a' Históriát világosítanunk, könnyű az Isteni gondviselést igazítanunk, hogy illy fokára halasztja a' Saul bűnének megbüntetését. Hihető hogy a' Gibeoniták az ő feslett életek által meg-érdemlették, hogy bizonyos ideig nyomorgattassanak, 's az ostornak keze által az ő kötelességeknek teljesítésekre vezéreltessenek. Hihető, hogy az ÚR ennek a' hit-szegésnek, kegyetlenségnek, 's a' maga meg-fértetett ditsőségének meg-boszfuzulását halasztotta olly Fejedelemnek idejére, a' ki figyelmezett az Égnek veszfzejére, 's kész volt meg-orvosolni azokat a' rendeletlenségeket, a' mellyek az ÚRnak tsapásit hozták az Izráelre. Hihető, hogy az ÚR meg akarta várni az időt, mellyben a' népnek a' Gibeonitákon véghez vitt istentelensége az ő teljes mértékére mégyen,

és

és hogy az éppen akkor tájban esett, mikor az éhfég kezdette a' népet pufztítani. Hihető végezetre, hogy a' JEHOVA meg akarván felelni amaz ő kedves és ditsőféges titulusának, *hogy ő késedelmes a' haragra 's nagy kegyelmességü.* 'Sólt. CIII. 8. akkor kívánta a' maga boszszúálló kezét a' népen meg-nehezíteni, mikor előre el-látta, hogy az ő tsapása idvességes meg-indulást szerez annak szívében. Meg-valljuk, hogy ezek tsak vélekedések, de olly hihetők, a' mellyek meg-esmértethetik velünk, hogy az ISTENnek bölts és igaz okai vóltak abban, hogy a' maga boszszúállását illy fokára halasztotta.

5. Nem lehet kárhoztatni Dávidot azért, hogy' ezeket a' hét személyeket a' Gibeonitáknak által-adta. — Hogy az éhfég meg-szünjön, helyre kellett hozni azt az Égre kiáltó igazfágtalanfágot, a' melly rajtok esett. Nem kívánták Saulnak és az ő Házának jószágát; hanem azt, hogy az ő Familiájából hét személyek adattassanak-által az ő boszszúállásoknak. — Dávidnak nem vólt hatalmában, hogy azt tőlök meg-vonja; annyival inkább, hogy Saul, és az ő vérengző Háza, nem tsak hetet öletett-meg ő közzülök, 's nem tsak ennyi Famíliákat tett nyomorúttakká. Inkább kellett vólna é Dávidnak azt nézni, hogy az egész Izrael

az éhfégtől eméltessék, hogy sem mint a' kívánt személyeket ki-adni? Ha kegyetlenfégnék 's embertelenfégnék lehet is azért a' Gibeonítákban tartani, hogy hét Fejedelmi embereket kérnek-ki olly gyalázatos büntetésre, melly az ISTENTől meg-átkoztatott. 5 *Mós. XXI. 23.* De más felől nem igaz és illendő vólt é, hogy a' gyilkosok, vagy a' kik a' gyilkosságban részesültek meg-büntettessenek? Meg-kegyelmezhetett é Dávid nékik, a' Törvénynek világos parantsolatja ellen? 3 *Mós. XXIV. 18.* 5 *Mós. XIV. 11, 12, 13.* — De a' Gibeonitákban sem lehet talám kárhozthatni, hogy illy gyalázatos büntetést kívántak, a' melly meg-rémítesse még a' Királyokat is, hogy hasonló méltatlanfágot többé rajtok ne gyakoroljanak. — Úgy látszik, hogy az az ISTEN, a' ki éhféget hozott a' földre, helybe hagyta a' Saul Fijainak és Unokájainak ki-végeztetéseket; mert mindjárt azután a' maga osztorát meg-szüntette.

6. Lehetetlen okos és egyenes szívü embernek még tsak gyanakodni is úgy Dávid felől, hogy maga rendelte vólna el ezt a' dólgot alattomban a' Gibeonitákkal, a' Napkeleti Királyoknak amaz irtóztató és kegyetlen *Politziájok* szerént, mellyel megöldöstették azokat a' Fejedelmeket, a' kik a' Koronához jussokat tartották. Ennek a' gyü-

gyülöfléges gyanakodásnak nints femmi fundamentoma. Tudnivaló, hogy még akkor maga választott az ISTÉN Királyt a' maga népének, és senki nem léphetett Királyfágra, hanem az, a' kit az ÚR fel-kenetett. — Miképpen biztathatta volna tehát Dávid magát azzal, hogy ha egynéhány személyeket a' Saul' házából meg-ölettet: így az ő Fija-ira örökfég szerént fog szállani a' Korona? Az ISTÉN nem vethette volna é meg ötet, és az ő Házát, színt úgy mint a' Saulét megvetette vólt.

De tegyük-fel, hogy Dávid ebből a' szörnyü és kegyetlen Politikából dólgozott itt: úgy, avagy meg-hagyta volna é életben azokat a' személyeket, a' kik lehetek volna a' Koronának leg-közelebbbről való Örökösei? A' Gibeonitáknak ki-adatott személyek vóltak a' *Rispa* Ágyastól született két fjak, a' kiknek leg-kissebb jussok fem lehetett fo-ha a' Királyfághoz, minthogy Ágyastól születtettek; ezeken kívül *Mérábnak* öt fjai, a' ki tsak egy közönséges lakoshoz ment vólt férjhez, és így a' kiktől leg-kissebbet fem félhetett. Nem tsak életben meg-hagyja pedig *Mefibosetet* 's az ő fját *Mikát*, és ennek gyermekeit 1 *Krón. VIII. 33.* a' kik a' Saul' első szölöttétől Jónathántól származván, egyedül való Örökösei lehetek volna a' Királyi páltzának; hanem Fejedelmi rang-

ban tartja őket, a' mellyben az Országnek minden Nagyaival barátkozhattak, 's magoknak ha tetzett Jó-akarókat, 's Kövètőket szerezhettek. — Avagy így tselekedett volna é valamely kegyetlen Politikus ezekkel a' Királyi Házból származott személyekkel, a' kik ő néki árnyékok tarthattak?

Dávidnak Mefibosettel 's az ő Házával tselekedett irgalmassága éppen meg nem engedheti, hogy Dávidról úgy gyanakodjunk, hogy a' Gíbeonitákkal egygyet értett volna. Annyival is inkább, hogy ez a' szomorú történet akkor esett, a' mikor Dávid győzedelmet vévén külső és belső ellenfégein, a' hatalomnak leg-felső póltzára ült; a' mikor a' Saul' Házának nem vólt semmi gyámola, és ereje; a' mikor Dávid az egész Izráelnek szeretetését, és tiszteletét el-nyerte, 's következésképpen semmi ötet erre a' kegyetlenségre nem indíthatta.

Végezetre 7-szer, El lehet é hinni, hogy az a' Szent Írás, a' melly világosságra hozta Dávidnak Betfabéval 's Uriással való dólját, 's ezért a' titkos tselekedetéért közönségessé tette az ő gyalázatját, ezeknek a' hét ártatlan személyeknek halálokat el-hallgatta volna, ha Dávid ezeket, mint Uriást a' maga vétkes indulatinak áldozta volna fel?

El lehet é hinni, hogy ha Dávid előre egygyezett volna meg a' Gíbeonitákkal,
 hogy

hogy kérjék e' hét Férfijakat, ama Szent és bünt gyűlölő ISTEN helyben hagyta volna é rémítő kegyetlenségét az által, hogy az éhfégét mindjárt az ő halálok után megszüntette? — Az egész Hazát pufztító ostorral, mint valamelly fedéllel élt volna tehát Dávid itt, a' maga hétszeres gyilkosságának végbe vitelére. Avagy nem az ISTENnel való játzás lett volna é ez, és az ő hofzszúálló igazságának, 's mindenható erejének nem nyilvánvaló tsúfolása é? Avagy nem arra kényszerítette volna é ez a' Világnak igaz Biráját, hogy a' maga tsapását a' népen meg-hofzszabbítsa és meg-nehezítse?

Mind ezekből a' tetszik-meg, hogy nints femmi ebben a' Históriában, a' mi a' Dávid' ártatlanfágát bé-motskolhatná, vagy pedig az Isteni gondviselésnek böltsefégét 's egyenességét kérdésbe hozhatná. Söt inkább nagy indító ok ez nekünk a' kegyesfégre, a' mikor látjuk, melly igen gyűlöli a' JEHOVA a' kegyetlenséget 's hit-fzegést, és hogy nem hagyja büntetés nélkül azokat, a' kik által-hágják esküvéseket, meg-rontják kötött frigyeket, és hogy vagy elébb, vagy később meg-fzabadítja az el-nyomatokat. 'Sólt. CXLVI, 7, 8, 9. Ebben az egész történetben olly ártatlanul viselte magát Dávid, hogy soha ezért ötet sem a' Gibeoniták, sem a' Zsidók, sem a' Saul' ma-

radéki nem kárhoztatták, soha egy Próféta is bűnül néki ezt nem tulajdonította. —

A Köz-népnek tévelygéseiről.

Nem töltheti egy Bölts, a' ki a' valófágnak örül, hasznosabb munkában idejét, mintha szoros rámará húzza, azokat, a' vélekedéseket, mellyeket a' szokás, könnyen hívés, és a' népnek ízlése közönségesen bevett, a' józan okossággal pedig ellenkeznek. Semmi sem szolgálhat ennél a' tudományoknak nagyobb hasznokra, mert különben a' tévelygések napról napra szaporodnak, és mély gyökereket vernek. Főbb okai a' Köz-nép' tévelygéseinek, a' tudatlanfág, melly magának hamis képzelődéseket formál; a' könnyen hívés, melly mindjárt igaznak tartja azt, a' mi annak látszik; a' hihetetlenfég, melly a' leg.erősebb igazságokat is megveti; végezetre pedig a' túnyafág, a' melly inkább hiszen, vagy kételkedik, hogy sem mint vizsgálódna.

Így p. o. tsak nem közönségesen azt hitték a' kristály-kövekről, hogy azok nem egyebek volnának, hanem vizek, vagy havak, mellyek a' hosszúsas idő által úgy öszve-fürüdnek, hogy többé meg nem olvadhatnak; holott a' szoros vizsgálódás meg-mutatja, hogy ezeknek a' kövek-

veknek éppen más természetek vagyon, mint a' havaknak és vizeknek. Közönséges bal-vélekedés vőlt, hogy a' *gyémánt* semmiféle eszköznek nem enged, hanem csak a' maga porának; noha a' baknak meleg vére által meg lehet lágyítani, hogy annál könnyebben palléroztathassék. Csak nem közönséges vélekedés vőlt, hogy a' Jérikó' rózsája minden esztendőben virít Karátson' éjtszakáján. Talám ez a' bal-vélekedés onnan terjedett-el, hogy ennek a' plántának olyan természete lehet, hogy mihelyt megnedvesítetik, mindjárt virít, még azután is, minekutánna a' gyökérről le-fszakasztatik.

A' mi az állatokat illeti, közönséges bal-vélekedés vőlt, hogy az elefántnak tsontjai között nintsen hajlás, és így kénytelenítetne vagy állva, vagy valamelly élő-fához támaszkodva alunni. Továbbá, hogy a' lónak 's galambnak nints epéje: hogy a' medve formátlan kölykeket ellik, 's azután a' nyalás által formálja-ki őket: hogy vagynak Grif, és Féniksz madarak; hogy a' Kaméleon tsupa levegő-éggel él; hogy a' Strutzmadár meg-emészti a' vasat is; hogy a' hatytyúnak szép melódiája van, hogy a' kigyók a' farkok által mérgesítenek; hogy a' hangyák el-harapják a' búza-magoknak végeiket, hogy azokat a' rothadástól meg-őrizzessék. 's a' t.

A' mi

A' mi az embert illeti; ilyen bal-vélekedés 1-ször Hogy az embernek negyedik, vagy gyűrűs újjának szívre ható ereje volna. 2-ször, Hogy éltek volna valaha Pigmeeusok, vagy olyan törpe emberek, a' kiknek magasságok csak egy fing lett volna. 3-ször, Hogy az úgy nevezett klimakterikus, vagy beteges esztendőktől rettegnünk kellene; mert meg-mutatja a' tapasztalás, hogy p. o. a' 63-dik esztendő csak olyan veszedelmes fokakra nézve, mint a' több. esztendők.

Hasonló tévelygések vagynak a' festésekben is. Így p. o. Krisztus URunkat ülve festik az asztalnál mikor a' Páska-bárányt meg-eszi; holott ez ellenkezik a' Napkeletieknek szokásokkal. Mitsoda okból festik Sz. Kristófot is úgy, hogy a' vállán viszi az Idvezítőt? — 's a' t.

Considerations sur les Annees Climateriques.

A' Klimaterikus, vagy Hetenként változó Esztendőkről tett Jegyzések. 1757.

Ezen munkátskának Írója, éppen nem olly értelemben veszi a' Klimaterikus esztendőket, mint az Ásztrologusok, vagy Tsil-lagokból jövendölők, vagy a' Fatálisták; hanem érti ezen az emberi életnek erőtele-

ne-

nedését, a' melly világos tapasztalásokon fundáltatik. Az Író követi a' Braszlói táblákat, mellyekben a' születetteknek 's hóltaknak neveik szorgalmatosan fel-jegyeztetnek. Meg kell engedni, hogy Braszló helyesen választatott-ki e' végre; mert ott kevés Idegenek járnak, és nem mindenkor egyforma a' lakosoknak számok. Ezekből a' táblákból vagy laistromokból meg-tetfzik, hogy az életnek ereje leg-nagyobb a' tizen-harmadik esztendőben. Nem nehéz meg-mutatni hogy ezer gyermekek között, a' kik most egy esztendősek; tsak hat-száz negyven-hatan érik-el a' tizen-kettődik esztendőt; ettől fogva pedig a' tizen-harmadikig tsak hatan halnak-meg, 's azután is szintén húszon-öt esztendőig tsak annyin halnak-meg közöttük. Tegyük-fel, hogy van valaki, a' ki-ben az életnek ereje esztendőnként a' hat számnak proportziója szerént kissebbedik; az az ember élni fog száz hét, vagy száz nyóltz esztendőig, mert e' lész a' ki-jövő szám, ha hattal el-osztjuk a' 646tot. Mennyi hitelesség légyen az életnek minden idejében, az életnek terjedése felől; ki-fejezi az Író azt is a' Diszfertátzióinak vége felé.

Ezek szerént a' laistromok szerént okoskodik az emberi nemnek szaporodása felől, s azt hozza-ki, hogy az emberi nemzetiség szaporodhatik, minthogy a' születetteknek számok nagyobb mint a' hóltaké.

Min-

Minden Országnek nagyobb vagy kisebb ereje áll a' lakosoknak számokban; de hogy ezt meghatározhassuk, két dologokra kell figyelmeznünk. Tudniillik az Afzszonyoknak termékenységekre, 's a' házasulásnak idejére. Bizonyos az, hogy annál erősebb lesz valamelly Ország, mennél több ember van benne; az emberek pedig annál többen lesznek, mennél termékenyebbek az Afzszonyok, és ha fokára nem halasztatik a' házasulásnak ideje.

Ritka Történet.

Kevés esztendőkkel ez előtt Vefoulban Frantzia-Országban *Barbie Katalinnak* harmintz-egy esztendő korában, a' Doktoroknak közönséges meg-egygyezésekből hatalom adattatott arra, hogy Férfi ruhában öltözzön. Tévedésből a' Pap Leánynak keresztelte, 's az együgyü Szülék kis korában is úgy ruházták; és harmintz-egy esztendő koráig senki észre nem vette, hogy Férfi volna. A' mi tsudálatosabb, a' szava is olyanná lett mint az Afzszonyoké, és szakálla sem nőtt: illy nagy folyamatjok vagy az erköltsöknek, a' testnek állapotjára nézve is. Egyedül a' meg-házasulásnak kívánfága hagyattatta-el vele az Afzszonyi nemet 's öltözetet, mellyet mind addig viselt szegyen-

gyenletében. Kevés idő múlva azután, mind fza va meg-változott, mind pedig az állán és órra alatt meg-tetfzett Férjfifága.

Szép virtusnak tsillámló példája.

Nem régiben Rouen mellett egy Falutskában, egy szegény Parafzt embernek meg-hólt a' Felefége, 's öt nevetlen árváji maradtak. A' szomszéd Afzfzonynak egy hat éfztendős leánykája azt mondja a' maga Anyjának: Óh édes Anyám! mit tsinál már az a' mi Szomszédunk az öt gyermekével. Engedje-meg Kend nékem, hadd fogadjam én fel a' kis Jánoskát. Eddig két kutyát, két matskát tartottunk; az egygyiket adjuk másnak, 's a' mit azok ennének, el-tartom én abból a' kis Jánoskát. A' három pólturámat is, mellyet nékem a' Bátyám adott vólt, néki engedem. A' Szülék meg-egygyeztek benne, 's ennek híre futamodván, azt az elmés és jó szívű leánykát, különös gonddal neveltetni parantsolta a' Tartomány-nak Igazgatója.

A' Találós Mese vólt *Jég-eső*, mellynek elébe harangoznak. A' Rejtett Szó *Pántzél*, — mellyből ki-telik *Pán, létz, Pál, tzél*. 's a' t.

Ta-

Találós Mese.

Ki vagyok találd-ki ; a' ki életemet
 Istentől nem vettem létem' 's kezdetemet?
 Van egy öreg Atyám! ez noha már idős,
 De még Felesége nem vólt,'s nem is léfz nős.
 Az öreg Atyámtól Anyám hogy lételt vett,
 Nem éppen fokára Anyám énnékem lett.
 Semmi örökséget azoktól nem vettem,
 Mindenem' a' mim van magamtól szerzet-
 tem.

Király vagyok még is, vagyon Országom is,
 Jobbágyimat számba vegye akárki is.
 Írta Komádi Nagy Mihály,
 D. P. —

Rejtett Szó.

Mi ez? öt lába van, találd-hi hirtelen,
 Melly tsak a' fát rágja fogakkal szüntelen.
 A' két első lába a' mezőn zöldellik,
 Hármát a' vagyonos osztóók kedvellik.
 De én a' két végsőt ha szerit tehetem,
 A' több elsők felett betsülni szeretem.
 Írta Édes Gergely.

Jobbítás.

A' Második Levélnek 28dik Lapján
 a' *hóltt* Tenger helyett ólvass *Fekete Ten-*
gert.

